

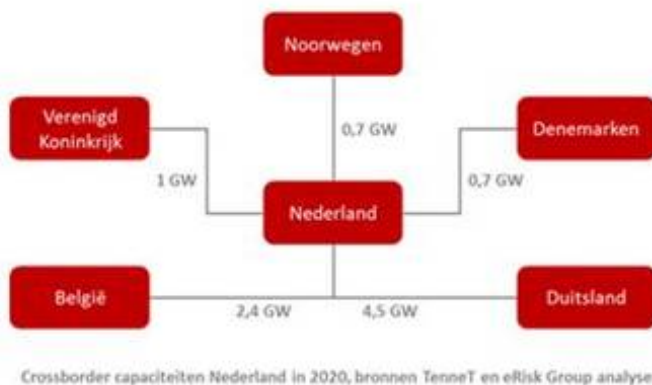
AMSTERDAM (Energeia) - Nederland kan als freerider meeliften op buitenlandse capaciteitsmechanismen. Een potentieel Nederlands capaciteitsprobleem op de lange termijn wordt daarmee opgelost en betaald door de consumenten van de buurlanden. Deze strategie heeft echter wel een keerzijde. Pas vanaf ongeveer 2030 zorgt nieuwe technologie voor werkelijke borging van de leveringszekerheid. Dit stellen Maarten Meijburg en Ruut Schalijs van eRisk Group in onderstaande ingezonden brief aan Energeia.

Is de introductie van een beperkt capaciteitsmechanisme verstandig voor Nederland?

Na veel aarzelingen toont de Europese Commissie nu de eerste tekenen dat zij werk wil maken van de introductie van een capaciteitsmarkt. Dit is vooral belangrijk omdat veel landen, zoals België en het Verenigd Koninkrijk, nu eenzijdig capaciteitsmechanismen introduceren die de verdere integratie van de Europese elektriciteitsmarkt kunnen ondermijnen. Nederland heeft zich altijd terughoudend opgesteld met betrekking tot de introductie van een capaciteitsmarkt. Nederland beschikt over meer dan voldoende productiecapaciteit en kan daarnaast door uitstekende verbindingen met haar buurlanden zo nodig elektriciteit importeren. Deze importcapaciteit zal de komende jaren ook nog eens verder groeien door nieuwe (Denemarken en Duitsland) en verbeterde verbindingen (Duitsland en België). Hierdoor ontstaat een situatie die het Nederland mogelijk maakt te profiteren van extra capaciteit die door de energieconsumenten in de buurlanden via diverse capaciteitsondersteuningsmechanismen wordt gefinancierd.

Maar Nederland beseft dat het niet blijvend kan profiteren als zijn buurlanden eenzijdig een capaciteitsmechanisme introduceren. Samen met elf andere Europese landen is Nederland daarom bezig om afspraken te maken over de introductie van een beperkt capaciteitmechanisme. Volgens de Duitse staatssecretaris Rainer Baake (Economische Zaken, Grüne) zou dit mechanisme landen de mogelijkheid geven om zo nodig fossiele, conventionele centrales regionaal steun te geven wanneer een

tekort aan stroomproductie zou kunnen optreden. Het zou een uniform mechanisme voor alle landen betreffen dat de Europese marktwerking het minst zou verstoren. Nederland is gebaat bij een mechanisme dat marktwerking het minst verstoort, maar het mechanisme moet er ook voor zorgen dat de introductie van duurzame en innovatieve oplossingen voor het capaciteitsprobleem niet wordt vertraagd. Dat laatste moet zwaar meewegen en moet ook in de afspraken worden geborgd.

De connecties met het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen en in de nabije toekomst met Denemarken zijn DC kabels. De grote van deze connecties is daardoor met hoge mate van betrouwbaarheid bekend. De connecties met Duitsland en België zijn een optelling van AC verbindingen. De omvang die in het schema is opgenomen is de waarschijnlijke winter capaciteit maar kan in de praktijk afwijken. De capaciteiten worden in dit geval mede bepaald door de capaciteiten van de Nederlandse, Belgische en Duitse hoogspanningsnetten.

(bron: eRisk Group analyse, ENTSO-E data en TenneT publicaties)

Wat is er aan de hand?

De huidige Noordwest Europese elektriciteitsmarkt is georganiseerd als zogenaamde 'energy only' markt. In een energy only markt worden alleen geproduceerde kilowatturen vergoed en de prijs voor die kilowatturen wordt bepaald door de centrale die in een bepaald uur tegen de hoogste marginale kosten produceert. De enorme groei van weersafhankelijke productie, zoals wind- en zonne-energie met heel lage marginale kosten, zorgt ervoor dat fossiele centrales met lagere prijzen en minder vraag naar hun elektriciteit te maken krijgen. Hierdoor genereren de centrales te weinig inkomsten om rendabel te draaien en genereren ze derhalve ook te weinig inkomsten om nieuwe investeringen mogelijk te maken. In de energiemarkt zonder duurzame productie was dit geen probleem. Minder centrales zorgden voor hogere prijzen waardoor nieuwe investeringen werden uitgelokt. In de huidige markt is er echter sprake van een 'missing money' probleem waardoor bedrijven centrales uit productie gaan nemen en het niet meer aandurven om in

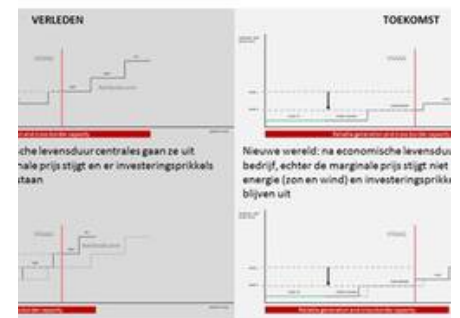
nieuwe capaciteit te investeren. Er kan hierdoor productiecapaciteittekort gaan ontstaan dat de leveringszekerheid in gevaar kan brengen.

Om het missing money probleem aan te pakken is daarom enkele jaren geleden de discussie gestart om de energy only markt uit te breiden met een capaciteitsmarkt. Door een dergelijke markt te introduceren, kunnen producenten naast een kilowattuurvergoeding ook op een vergoeding voor het beschikbaar hebben van vermogen (capaciteit) rekenen. Zo'n capaciteitsvergoeding geeft dan de noodzakelijke financiële ondersteuning aan bedrijven om in kritische situaties steeds voldoende capaciteit beschikbaar te houden om aan de elektriciteitsvraag te voldoen en de leveringszekerheid te kunnen garanderen.

Nederland freerider

In Nederland is, mede onder invloed van de Europese marktintegratie en haar gunstige ligging, veel conventionele productiecapaciteit bijgebouwd. Nederland heeft in tegenstelling tot Duitsland bijvoorbeeld ook geen hinder ondervonden van strengere milieu-eisen die worden gesteld waardoor in Nederland er geen gedwongen sluitingen van centrales zijn geweest. Daarnaast is Nederland met bijna 6.000 MW aan importcapaciteit één van de best verbonden landen van Noordwest-Europa. Met deze capaciteit kan in ongeveer 40% van de gemiddelde piekvraag worden voorzien. In de nabije toekomst wordt de importcapaciteit nog verder uitgebreid. In 2020 kan hiermee in 55% van de gemiddelde piekvraag worden voorzien. In Nederland worden er mede daarom op de korte en middellange termijn geen capaciteitstekorten verwacht. Nederland heeft zich derhalve altijd terughoudend opgesteld inzake de invoering van een capaciteitsmechanisme.

Veel andere Europese landen zitten niet in zo'n comfortabele positie. In veel van die landen wordt daarom de invoering van een capaciteitsmechanisme overwogen of zelfs uitgevoerd. Zo zijn in het Verenigd Koninkrijk, België en Frankrijk recentelijk capaciteitsmechanismen ingevoerd. Alle landen die een capaciteitsmechanisme invoeren of hebben ingevoerd

Maarten van der Kloot Meijburg is een van de partners van eRisk

hebben voor een eigen versie ervan gekozen. Zo heeft het Verenigd Koninkrijk voor een capaciteitsmarkt gekozen, België voor een door de overheid gestuurd reservemechanisme en heeft Frankrijk een capaciteitsverplichting voor leveranciers ingevoerd.

De eenzijdige invoering van verschillende capaciteitsmechanismen op een geïntegreerde Noordwest Europese elektriciteitsmarkt kan een grote impact hebben op de uitwisseling van elektriciteitsstromen tussen landen en op de locaties voor investeringen in nieuwe productiecapaciteit. In landen met een capaciteitsmechanisme zal dat leiden tot extra investeringen in flexibele productiecapaciteit ten koste van investeringen in te omliggende landen. Daarnaast zal het in landen met een capaciteitsmechanisme leiden tot lagere piekprijzen. Immers krijgen de producenten naast een kilowattuur vergoeding nu een capaciteitsvergoeding waardoor goedkopere centrales de merit order blijven domineren en kilowattuurmarktprijzen minder hoeven te stijgen om het missing money probleem op te lossen.

Nederland, met zijn grote importcapaciteit, heeft dan de mogelijkheid om te freeriden op goedkope piekelektriciteit ontstaan door de extra piekcapaciteit die onder invloed van het capaciteitsmechanisme beschikbaar komt in een buurland. Nederland kan zo ook op de lange termijn op een goedkope manier over voldoende flexibele energie beschikken in noodsituaties. Een potentieel Nederlands capaciteitsprobleem op de lange termijn wordt daarmee opgelost en betaald door de consumenten van de buurlanden. Nederland lijkt hiermee op vergelijkbare wijze te kunnen profiteren van de unilaterale invoering van een capaciteitsmechanisme in de buurlanden als het heeft geprofiteerd van het prijseffect van de Duitse Energiewende.

Is de freerider strategie houdbaar?

Helaas heeft deze afhankelijkheid ook een keerzijde. Het is tenslotte niet

Group (www.eriskgroup.com), adviseur en publicist. Hij begon zijn carrière in de banksector, maar stapte in 2001 over naar de energiesector waar hij begon bij Nuon. Sinds 2005 is hij actief als onafhankelijk adviseur om bedrijven in de bancaire en energiesector te adviseren over strategische energie keuzes. In 2007 richtte hij eRisk Group op van waaruit hij samen met de andere partners kwantitatief en strategisch advies aan energie- en industriebedrijven, financiële instellingen en overheidsinstellingen geeft.

Ruut Schalij is partner bij eRisk Group (www.eriskgroup.com). Hij was 12 jaar actief in de banksector als derivatives trader en risk manager. In 2000 stapte hij over naar de energiesector bij Nuon. Daar is hij tot 2009 actief geweest, medeverantwoordelijk voor risk management, business development, corporate strategie, regulatory affairs en M&A activiteiten. In 2009 sloot hij zich aan bij eRisk Group van waaruit hij kwantitatief en strategisch advies geeft aan energiebedrijven, industrie, financiële instellingen en overheden.

ondenkbaar dat extreme situaties, waar onze burens de reservecapaciteit voor hebben gebouwd, zich in alle landen vrijwel gelijktijdig voordoen en er wel importcapaciteit is maar onvoldoende productie in omringende landen om ook de Nederlandse piekvraag te voorzien. In het verleden bleken de pieken vrijwel tegelijkertijd voor te komen (bijvoorbeeld op 8 februari 2012 om 6 uur in de middag). Extreme kou zorgde in heel Noordwest-Europa voor de hoogste vraag ooit tot op dat moment.

In Nederland kan daarom zonder capaciteitsmechanisme op termijn ook een capaciteitsprobleem ontstaan. Als eerder aangegeven is het dan de vraag of Nederland als freerider in een kritische situatie kan rekenen op extra capaciteit uit de buurlanden om de leveringszekerheid te garanderen.

Uiteindelijk zal de energietransitie zelf technische oplossingen genereren voor het capaciteitsprobleem dat door weersafhankelijke productie zoals wind- en zonne-energie gaat ontstaan. Vraagsturing bij de industrie en intelligente toepassingen rondom de accu's van elektrische auto's, warmtepompen en opslagmedia in huishoudens zullen worden ontwikkeld en toegepast. Opslag gedurende de dag, om efficiënt gebruik te kunnen maken van zon- en windenergie, is goed mogelijk met de bestaande technologieën. Zo kunnen één miljoen elektrische (of plug-in) auto's (één miljoen is de ambitie in Nederland voor 2025), mits intelligent geschakeld, de meeste toekomstige kortstondige capaciteitsproblemen oplossen. Daarvoor is wel noodzakelijk dat de verwachte sterke stijging in de periode 2020 – 2025 zal materialiseren [momenteel zijn er ongeveer 50.000, het doel voor 2020 is 200.000, bron RDW].

Maar duurzame energiebronnen veroorzaken niet alleen kortstondige capaciteitsproblemen maar zorgen ook voor langdurige seizoensafhankelijke capaciteitsproblemen. In de toekomst zijn er ook opslagmedia nodig die overschotten van duurzaam opgewekte (vooral zonne-)energie in grote hoeveelheden (bijvoorbeeld in de vorm van een duurzame brandstof) kunnen opslaan om in de wintermaanden over voldoende energie te beschikken.

Door de groei en de toepassing van nieuwe opslagtechnologieën zal de behoefte aan conventionele centrales afnemen. Maar tot aan het moment dat deze technologieën grootschalig beschikbaar zijn rond 2030, zal conventionele capaciteit nodig zijn om leveringszekerheid te garanderen. Het is daarom zinvol om een dynamisch

ondersteuningsmechanisme beschikbaar te hebben dat jaarlijks voldoende prikkels genereert om investeringen in nieuwe opslagtechnologieën te stimuleren en er voor zorgt dat Nederland tot aan 2030 over voldoende bestaande conventionele capaciteit kan beschikken om in kritische situaties de leveringszekerheid te garanderen.

Nederland moet oppassen

De energy only marktwerking wordt gefrustreerd door *boom & bust* cycli, door overheidsingrijpen en door de fysieke beperking van het product elektriciteit. De markt heeft daarom vanaf zijn ontstaan in 2000 door deze inefficiënties moeite gehad om de juiste prikkels te generen om leveringszekerheid te garanderen. De energietransitie versterkt, vooral door de toevoeging van veel intermitterende energiebronnen, de kans op marktfalen. De reservemarges om leveringszekerheid te creëren, komen hierdoor extra onder druk te staan en noodzaken de invoering van capaciteitsmechanisme in de buurlanden. Nederland heeft die problemen nog niet maar op termijn zal zij er waarschijnlijk wel mee worden geconfronteerd. Zeker als er dan in noodsituaties onvoldoende capaciteit beschikbaar is in de buurlanden.

De Nederlandse overheid is nu samen met elf andere Europese landen in onderhandeling over de invoering van een light versie van een capaciteitsmechanisme. Nederland, als klein land met veel fysieke koppelingen, heeft veel te winnen bij een goed werkende Europese markt voor elektriciteit. Een uniform en effectief Europees capaciteitsmechanisme dat marktwerking het minst verstoort is daarom belangrijk. Maar het is minstens zo belangrijk dat het mechanisme niet de introductie van innovatieve duurzame oplossingen frustreert. Daarom moet worden voorkomen dat het mechanisme investeringen in nieuwe conventionele capaciteit stimuleert waardoor nog jarenlang grote hoeveelheden, veelal ongebruikte, conventionele capaciteit aanwezig is. Die capaciteit zal er voor zorgen dat investeringen in duurzame en innovatieve oplossingen voor het capaciteitsprobleem, zoals bijvoorbeeld batterijen, zullen worden uitgesteld. Om dat te voorkomen moet er voor worden gezorgd dat het mogelijk is te voeren capaciteitsmechanisme 'light' alleen *oude* conventionele capaciteit tijdelijk ondersteunt. Het is daarom zaak dat Nederland in de finale afspraken over de contouren van het capaciteitsmechanisme 'light' borgt dat de Nederlandse consument niet onnodig met hoge kosten wordt opgezadeld die conventionele capaciteit stimuleren en de duurzame energie transitie vertragen. Het is waarschijnlijk de beste garantie om de kosten van de energietransitie voor de consument zo laag

mogelijk te houden.

© 2015 Energieia. Alle rechten voorbehouden.